

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Ludmily Valentové a soudců JUDr. Lenky Matyášové a JUDr. Jakuba Camrdy v právní věci žalobce: **P. Č.,** proti žalovanému: **Okresní soud v Českých Budějovicích,** se sídlem České Budějovice, Lidická 20, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 26. 1. 2012, č. j. 10 Nc 955/2009 - 143,

takto:

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 26. 1. 2012, č. j. 10 Nc 955/2009 - 143 **se zrušuje.**

Odůvodnění:

Žalobce dne 3. 11. 2009 podal u Krajského soudu v Českých Budějovicích (dále jen „krajský soud“) žalobu proti rozhodnutí, jímž žalovaný Okresní soud v Českých Budějovicích v postavení správce daně zamítl žalobcovu reklamaci proti svému postupu při placení a evidenci pohledávky spočívající v nezaplaceném soudním poplatku. Z důvodu, že nebyly ze strany žalobce odstraněny vady tohoto podání, krajský soud je ve smyslu § 37 odst. 5 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“) usnesením ze dne 3. 9. 2010, č. j. 10 Nc 955/2009 - 68, odmítl. Proti tomuto usnesení podal žalobce kasační stížnost, která byla krajskému soudu doručena dne 9. 9. 2010.

Krajský soud následně usnesením č. j. 10 Nc 955/2009 - 74 ze dne 10. 9. 2010 vyzval žalobce k uhrazení soudního poplatku za podanou kasační stížnost ve výši 3000 Kč. Z důvodu, že lhůta určená k zaplacení soudního poplatku marně uplynula a žalobce byl na následky nezaplacení poplatku upozorněn, krajský soud řízení o kasační stížnosti zastavil usnesením ze dne 18. 10. 2010, č. j. 10 Nc 955/2009 - 77.

Nejvyšší správní soud však rozsudkem č. j. 5 As 71/2010 - 93 ze dne 25. 2. 2011 usnesení krajského soudu o zastavení řízení o kasační stížnosti zrušil z důvodu, že pokud v průběhu řízení ve správním soudnictví účastník podal žádost o osvobození od soudních poplatků, nemůže soud bez rozhodnutí o této žádosti příslušné řízení pro nezaplacení soudního poplatku zastavit.

Žalobce poté ve svém podání ze dne 3. 5. 2011 požádal o ustanovení advokáta a současně uvedl, že předpoklady pro osvobození od soudního poplatku osvědčuje jeho prohlášení z 21. 4. 2010 (list č. 34 soudního spisu) a listiny uložené u správy soudu (Spr 272/09). V podání žalobce také prohlásil, že údaje přiznané v podání na listě č. 34 soudního spisu se nezměnily.

Krajský soud v souvislosti se žádostí o osvobození od soudního poplatku dne 17. 5. 2011 vyzval žalobce k vyplnění formuláře Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků – vzor 060 o. s. ř., a to ve lhůtě 7 dnů od doručení výzvy.

Žalobce na výzvu krajského soudu k vyplnění formuláře reagoval tak, že dne 31. 5. 2011 učinil podání, v němž krajskému soudu sdělil, že nebude měnit své prohlášení učiněné dle vzoru 060 o. s. ř. na listě č. 34 soudního spisu a v podání ze dne 3. 5. 2011.

Dne 23. 6. 2011 krajský soud usnesením č. j. 10 Nc 955/2009 - 107 návrh žalobce na osvobození od soudního poplatku zamítl, když dospěl k závěru, že žalobce neprokázal naplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků. Stejně tak krajský soud zamítl i návrh na ustanovení zástupce, neboť u žalobce nebyly shledány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků a nebyla tak naplněna hypotéza § 35 odst. 8 s. ř. s., dle které předseda senátu může navrhovateli na návrh ustanovit zástupce, jsou-li u něj splněny předpoklady pro osvobození od soudních poplatků a je-li to třeba k ochraně jeho práv.

Dne 14. 7. 2011 krajskému soudu došlo podání žalobce označené jako rozšíření kasační stížnosti z 9. 9. 2010. Podle obsahu podání se však jednalo o další kasační stížnost napadající výrok usnesení krajského soudu ze dne 23. 6. 2011 o zamítnutí žádosti o osvobození od soudního poplatku.

Nejvyšší správní soud následně rozsudkem ze dne 30. 9. 2011, č. j. 5 As 79/2011 - 123, usnesení krajského soudu o zamítnutí návrhu na osvobození od soudního poplatku zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení. Důvodnou byla shledána kasační námitka, že krajský soud u žalobce nesprávně posoudil podmínky pro osvobození od soudních poplatků. Nejvyšší správní soud ve svém rozhodnutí konstatoval, že pokud listiny, na které žalobce odkazoval, nedávaly odpověď na všechny otázky pro rozhodnutí krajského soudu o jeho žádosti na osvobození od soudního poplatku, pak měl krajský soud žalobce vyzvat, jaké konkrétní doklady od něj žádá a nebyl vyloučen ani postup, podle něhož by krajský soud tvrzení žalobce, že není zaměstnán ze zdravotních důvodů, sám ověřil. Důvodná byla shledána také námitka o přiměřenosti soudního poplatku vzhledem k disponibilnímu příjmu žalobce bez ohledu na povahu dávek v hmotné nouzi.

Krajský soud v dalším řízení návrh žalobce na osvobození od soudních poplatků usnesením ze dne 26. 1. 2012, č. j. 10 Nc 955/2009 - 143, opět zamítl současně se zamítnutím žádosti na ustanovení zástupce.

Krajský soud po zjištění aktuálních údajů u Městského úřadu v Poličce dospěl k závěru, že poměry žalobce se žádným způsobem nezměnily. V odůvodnění napadeného usnesení soud konstatoval, že žalobce ve věci aktivně nevystupoval, a to ani k výzvám krajského soudu. Žalobce nevyplnil formulář vzor 060 o. s. ř., ani soudu nesdělil objektivní důvody, pro které by nebyl schopen jakoukoliv vlastní aktivitou si své příjmy zvýšit. Za situace rezignace žalobce na jeho povinnost svá tvrzení doložit, mohl krajský soud vycházet pouze ze znalosti jiných stěžovatelových věcí uplatňovaných jím v rámci správního soudnictví a ze sdělení Městského úřadu v Poličce a ze zpráv České správy sociálního zabezpečení. Jiné listiny dokládající žalobcovu nemajetnost a nemožnost obstarat si finanční prostředky žalobce nepředložil.

S ohledem na výše uvedené krajský soud uzavřel, že mohl usuzovat toliko na jednu stránku poměrů žadatele o osvobození od soudního poplatku, a sice na otázku dostatku prostředků, aniž by mohl zohlednit možnost žadatele si tyto prostředky opatřit vlastním přičiněním. Tento závěr však není důsledkem nedostatečně aktivního postupu krajského soudu, když navíc právní úprava institutu osvobození od soudního poplatku soudu ani neukládá povinnost, aby sám za žadatele o osvobození vyhledával skutečnosti, které by měly charakterizovat nedostatek žalobcových prostředků k uhrazení soudního poplatku. Dle krajského soudu tak žalobce neunesl důkazní břemeno, které je předpokladem úspěšnosti takové žádosti. Krajský soud v odůvodnění svého rozhodnutí rovněž poukázal na změnu právní úpravy týkající se předpokladů pro osvobození od soudního poplatku.

Usnesení krajského soudu bylo žalobci doručeno dne 7. 2. 2012 a žalobce jej napadl kasační stížností, která Nejvyššímu správnímu soudu došla dne 13. 2. 2012.

Žalobce (dále též „stěžovatel“) kasační stížnost podal z důvodu dle § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s., tedy z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení a dále z důvodu tvrzené nepřezkoumatelnosti rozhodnutí krajského soudu spočívající v nesrozumitelnosti rozhodnutí a v jiné vadě řízení před soudem, mohla-li mít taková vada za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé a z důvodu nerespektování závazného právního názoru Nejvyššího správního soudu krajským soudem.

Konkrétní pochybení krajského soudu stěžovatel spatřuje v tom, že jej krajský soud nevyzval k předložení konkrétních dokladů, že ignoroval doklady u správy soudu i materii čestného prohlášení, že z podstaty plné invalidity vyplývá, že má malou možnost si prostředky opatřit vlastním přičiněním, že nemůže prokázat negativní skutečnost, že formulář vzor 060 o. s. ř. není jediným způsobem doložení poměrů a dále, že krajský soud neučinil odpovídající úkony po zrušujícím rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, ale pouze vyčkal na nabytí účinnosti zákona č. 303/2011 Sb., kterým se mění soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Krajský soud podle stěžovatele taktéž pochybil, když zamítl jeho žádost o osvobození od soudních poplatků opřením svého názoru o odůvodnění jiného rozhodnutí Nejvyššího správního soudu s nesprávným závěrem, že projednávaná věc je stejné sporné povahy. Nevyřízení reklamace není podle stěžovatele sporem vyvolaným jeho zájmem o veřejné záležitosti a fungování veřejných institucí, nýbrž vážným zkrácením veřejného subjektivního práva stěžovatele. Krajský soud rovněž neuvedl, v čem je kasační stížnost a žaloba stěžovatele kverulační, či zjevně šikanózní.

Stěžovatel v kasační stížnosti namítá také nesprávný závěr krajského soudu, že podmínkou pro osvobození od soudního poplatku je, že žadatel věrohodným způsobem prokáže (ne)možnost si prostředky opatřit vlastním přičiněním a nepřezkoumatelnost usnesení krajského soudu spočívající v nesrozumitelnosti z důvodu, že krajský soud v odůvodnění žádost odmítá, přestože výroky rozhodnutí žádosti zamítají.

Další stížní argumentace se již nevztahuje k projednávané věci, či ji nelze podřadit pod zákonné důvody pro podání kasační stížnosti ve smyslu ustanovení § 103 odst. 1 s. ř. s. a zdejší soud se jí proto při projednávání předmětné kasační stížnosti nezabýval.

Nejvyšší správní soud vázán rozsahem a důvody podané kasační stížnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.) přezkoumal napadené usnesení a dospěl k závěru, že projednávaná kasační stížnost je důvodná.

V nyní projednávané věci zdejší soud nepožadoval zaplacení soudního poplatku ani zastoupení advokátem pro řízení o kasační stížnosti. Za situace, kdy je předmětem kasačního přezkumu usnesení, jímž byla zamítnuta žádost o osvobození od soudních poplatků, by totiž trvání na podmínce uhrazení soudního poplatku či na podmínce povinného zastoupení znamenalo jen další řetězení téhož problému (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77, dostupný na www.nssoud.cz).

Kasační námitky byly posouzeny podle obsahu, neboť stěžovatel v kasační stížnosti neoznačil, pod které důvody ve smyslu § 103 s. ř. s. své námitky podřazuje. Nejvyšší správní soud dle své konstantní judikatury vychází z toho, že *„pokud ze znění kasační stížnosti vyplývají důvody seznatelné a podřaditelné pod zákonné kasační důvody, není rozhodující, že stěžovatel své důvody nepodřadí jednotlivým zákonným ustanovením, či tak učiní nepřesně.“* (rozsudek ze dne 8. 1. 2004, č. j. 2 Afs 7/2003 - 50, publikovaný pod č. 161/2004 Sb. NSS).

Námitky stěžovatele míří do nerespektování závazného právního názoru Nejvyššího správního soudu krajským soudem, dále do nepřezkoumatelnosti rozhodnutí krajského soudu, jednak z důvodu nesrozumitelnosti spočívající v rozporu mezi výrokem a odůvodněním rozhodnutí a jednak z důvodu několika namítaných vad řízení před krajským soudem a dále do nesprávného posouzení podmínek pro osvobození od soudního poplatku.

Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval námitkou nerespektování závazného právního názoru Nejvyššího správního soudu krajským soudem. Při posuzování této

námitky dospěl k závěru, že řízení u krajského soudu bylo zatíženo vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé.

Krajský soud usnesením č. j. 10 Nc 955/2009-107 ze dne 23. 6. 2011 zamítl návrh stěžovatele na osvobození od soudních poplatků z důvodu, že stěžovatel neunesl své důkazní břemeno ohledně nedostatku prostředků ve vztahu k otázce (ne)možnosti si prostředky opatřit vlastním přičiněním.

Stěžovatel podle krajského soudu nesdělil objektivní důvody, pro které nebyl schopen jakoukoliv vlastní aktivitou si své příjmy zvýšit. Podle krajského soudu je nutno při posuzování žádosti o osvobození od soudních poplatků přihlížet i ke konkrétním možnostem žadatele si finanční prostředky opatřit a aktivita žadatele o osvobození a jeho možnost si příjem vlastním přičiněním zvýšit má podstatný význam při rozhodování o žádosti o osvobození od soudních poplatků.

Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 30. 9. 2011, č. j. 5 As 79/2011 - 123, usnesení krajského soudu o zamítnutí návrhu na osvobození od soudního poplatku zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení, neboť krajský soud u žalobce nesprávně posoudil podmínky pro osvobození od soudních poplatků. Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že pokud listiny, na které stěžovatel odkazoval, nedávaly odpověď na všechny otázky pro rozhodnutí krajského soudu o žádosti stěžovatele o osvobození od soudního poplatku, pak měl krajský soud stěžovatele vyzvat, jaké konkrétní doklady od něj žádá a nebyl vyloučen ani postup, podle něhož by krajský soud tvrzení stěžovatele, že není zaměstnán ze zdravotních důvodů, sám ověřil.

Ze soudního spisu v projednávané věci je zřejmé, že krajský soud stěžovatele po zrušení jeho předchozího rozhodnutí rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 9. 2011, č. j. 5 As 79/2011 - 123, k předložení konkrétních dokladů nevyzýval.

Na č. l. 139 soudního spisu se nachází vyjádření Městského úřadu v Poličce ze dne 19. 12. 2011, dle kterého stěžovatel pobírá dávky pomoci v hmotné nouzi – příspěvek na živobytí ve výši 3126 Kč od května 2007 dosud a doplatek na bydlení ve výši 2900 Kč od ledna 2008 dosud. K otázce zdravotního stavu stěžovatele je ve vyjádření městského úřadu uvedeno, že invalidita trvala do 31. 12. 2010, na základě žádosti v listopadu 2010 byla provedena mimořádná lékařská kontrola. OSSZ Svitavy sdělila, že dne 16. 2. 2011 na Okresní správě sociálního zabezpečení v Českých Budějovicích proběhla mimořádná lékařská kontrola a stěžovatel byl trvale uznán invalidní ve III. stupni. Ze sdělení Okresní správy sociálního zabezpečení Svitavy vyplývá, že stěžovatel není nadále schopen výdělečné činnosti za zcela mimořádných podmínek. Další kontrolní lékařská prohlídka již není stanovena.

Nejvyšší správní soud shledal v postupu krajského soudu pochybení spočívající v tom, že krajský soud žádost stěžovatele o osvobození od soudního poplatku zamítl z důvodu, že stěžovatel neunesl své důkazní břemeno ohledně otázky (ne)možnosti opatřit si prostředky vlastním přičiněním za situace, kdy krajský soud stěžovatele nevyzval k předložení dokladů, na základě nichž by bylo možné dospět k závěru, že stěžovatel není schopen si vlastní aktivitou zvýšit své příjmy, např. z důvodu nepříznivého zdravotního

stavu a současně z vyjádření Městského úřadu v Poličce krajský soud zjistil, že stěžovatel byl trvale uznán invalidní ve III. stupni.

Tímto svým postupem krajský soud zatížil řízení jinou vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.

Z výše uvedených důvodů Nejvyšší správní soud napadené usnesení krajského soudu podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 28. června 2012

JUDr. Ludmila Valentová
předsedkyně senátu